

Közszolgálati Nemzetközi Képzési Központ

Nemzetközi bűnügyi együttműködés jogi alapjai

Prof. Dr. Blaskó Béla (I. rész)
Dr. Budaházi Árpád PhD (II. rész)

Oktatási segédanyag

Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2013.

Tartalomjegyzék

I. rész	3
BEVEZETÉS	3
2. A nemzetközi bűnügyi együttműködés	4
2.1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés alapjai	4
2.2. A nemzetközi bűnügyi jogsegély	6
2.3. A nemzetközi büntetőjog, a nemzetközi bűncselekmény	11
3. A nemzetközi büntető bíróságok	12
4. Az európai uniós bűnügyi együttműködés (különös tekintettel a 2003. évi CXXX. törvényre és a Lisszaboni szerződésre)	14
II. rész.....	18
1. Az európai elfogatóparancs	18
2. Egyéb büntető eljárásjogi aspektusú együttműködések és irányok az Európai Unióban.....	25
2.1. A tanúvédelem.....	25
2.2. A közvetítői eljárás.....	25
2.3. A terhelti jogok közelítése.....	26
2.4. Az áldozatvédelem	26

I. rész

BEVEZETÉS

A jogirodalomban – e tárgykör megjelölésére, illetve azzal összefüggésben – gyakran használt kifejezés: nemzetközi büntetőjog.

E kétségkívül élő elnevezése – a nem minden esetben pontosan körvonalazható tárgykörre vonatkozó írott vagy íratlan szabályoknak – vajon arra történő utalás, hogy létezik a honi jogrendszernek egy ilyen nevű, elkülönült jogága, hasonlóképp a magyar jogrendszerben önálló jogágként elhelyezkedő nemzetközi joghoz? Esetleg a – hazánkra is vonatkozó (lásd pontosan: az Alaptörvény Q cikk (2)-(3) bekezdéseket) – büntetőjogi tárgyú vagy „jellegű” nemzetközi megállapodások, szerződések stb. gyűjtőkategóriájaként fogjuk fel a nemzetközi büntetőjogot és, mint ilyen, nem más, mint a nemzetközi jog egyik alrendszere?

Nem feladatunk az sem, hogy az iméntiekkel kapcsolatban részletes állásfoglalást adjunk. Két dolgot azonban szükségesnek tartunk előrebocsátani:

1. a későbbiekben általunk is használt „nemzetközi büntetőjog” kifejezésen nem a honi jogrendszer önálló – a többtől a jogágak elkülönülésének ismérveit magán hordozó – jogágát értjük, hanem, mint a büntetőjog nemzetközi vonatkozásainak keretein belül értelmezhető (a fent említett fogalmi összetevőkből álló) gyűjtőkategóriát.

2. A témakör feldolgozása során – tekintettel a terjedelmi korlátokra, valamint arra, hogy a tárgyban elmélyülni kívánók számára több monografikus feldolgozás is rendelkezésre áll – elsősorban a büntető anyagi-, majd eljárásjog szempontjából releváns kérdésekre igyekeztünk – **döntően vázlatos képet nyújtva** – koncentrálni (amennyiben az anyagi jogi, eljárásjogi stb. kérdések valamiféle szétválasztására – álláspontunk szerint – egyáltalán lehetőség adódott).

A büntetőjog nemzetközi vonatkozásainak áttekintése tehát nemzetközi jogi szabályok területére visz el bennünket, és (ha úgy tetszik) „a nemzetközi büntetőjog” szabályai is nemzetközi jogi szabályok.

Témánk szempontjából releváns jogszabályként említjük az 1996. évi XXXVIII. törvényt (a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, ezután: Nbj.), valamint a 2013. január 1-én hatályba lépett 2012. évi CLXXX. törvényt (az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről, ezután: EU bü. tv.).

A büntetőjog nemzetközi vonatkozásai körében az alábbi főbb szerkezeti egységre tagoljuk jelen tansegédlet I. részét.

1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés
2. A nemzetközi büntetőjog, a nemzetközi bűncselekmény
3. A nemzetközi büntetőbíróságok
4. Bűnügyi együttműködés – Európai Unió

2.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés

2.1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés alapjai

A nemzetközi bűnügyi együttműködésben való részvételre egyik állam sem kényszeríthető. Az állam szuverenitása – a *ius puniendi* vonatkozásában is – kizárólag önkéntes beleegyezésével, konszenzuson alapuló kötelezettségvállalásával korlátozható.

A szuverén államok nagy többsége felismerte azt, hogy elsősorban a háborús, emberiesség elleni, a szervezett nemzetközi bűnelkövetés különböző (államonként esetleg eltérő tartalommal leírt) bűncselekményekben megjelenő bűnözés elleni eredményes fellépés csak nemzetközi összefogással érhető el. E felismeréstől is vezérelve önként kötnek kétoldalú (bilaterális), vagy többoldalú (multilaterális) nemzetközi szerződéseket, illetve tömörülnek különböző nemzetközi szervezetekbe (pl. ENSZ, Európai Unió)

A nemzetközi bűnügyi együttműködés jogforrásaiként tehát a kétoldalú és többoldalú nemzetközi szerződések, illetve az ezekben vállalt kötelezettségeik alapján saját jogukban megjelenő szabályozás, illetve emellett a viszonyosság is szóba jöhet.

Az Alaptörvény Q cikk (2) bekezdése értelmében: „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.”.

Talán az előbbiekből is kitűnik, a büntetőjogra az elmúlt két évtizedben hatást kifejtő folyamatok választ adnak arra a kérdésre, hogy **lehet-e a nemzetközi jog a büntetőjog forrása**. Az Alkotmánybíróságnak – nemcsak az imént hivatkozott, hanem – több [pl. 53/1993. (X. 13.) ABH, valamint 36/1996. (IX. 4.) ABH)] határozatából is következik, hogy a büntetőjognak – meghatározott feltételek mellett (vagyis, hogy a nemzetközi jog maga határozza meg a nemzetközi jog szerint üldözendő és büntetendő bűncselekményeket és büntethetőségük összes feltételét) – **a nemzetközi jog a forrása lehet** annyiban, amennyiben az adott nemzetközi jogi norma büntetőjogi relevanciával bír.

A rendszerváltozás folyamatában – különösen hazánk Uniós csatlakozását követően – feloldódtak a merev, a nemzetközi jog és honi büntetőjog jogforrási értelemben való külön tartását preferáló felfogások. Látjuk, hogy az Alaptörvény szerint tilos kizárólag a honi jogforrásokra szűkítve interpretálni a büntetőjog forrásait. **A hazánkra nézve kötelező, illetve önként vállalt nemzetközi kötelezettségeinkből fakadóan a nemzetközi jog általánosan ismert szabályainak elfogadása mellett, biztosítani kell a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.** A jogforrások vonatkozásában ez nem jelent mást, mint azt, hogy a büntetőjognak – tekintettel a fentiekre – **jogforrása a nemzetközi jog is**, a fenti megszorítással értelmezve.

Problémát okozhat, hogy mit tekintünk a nemzetközi jog forrásainak? Magunk e kérdésben többek mellett – **alapvetően** – irányadónak tekintjük:

a) az ENSZ Nemzetközi Bíróságának Alapszabályai 38. cikkét, ami szerint: „1. A Bíróság, amelynek az a feladata, hogy az eléje terjesztett jogvitákat a nemzetközi jog alapján döntse el, eljárása során a következő forrásokat alkalmazza: a. azokat az általános vagy különös nemzetközi egyezményeket, amelyek a vitában álló Államok által kifejezetten elismert jogszabályokat állapítanak meg; b. a nemzetközi szokást, mint a jog gyanánt elismert általános gyakorlat bizonyítékát; c. a civilizált nemzetek által elismert általános jogelveket; d. az 59. cikk rendelkezéseinek fenntartása mellett a bírói döntéseket és a különböző nemzetek legkiválóbb publicistáinak tanítását, mint a jogszabályok megállapításának segédeszközeit. 2. Ez a rendelkezés nem érinti a Bíróságnak azt a jogát, hogy a felek megegyezése esetén valamely ügyet ex aequo et bono (méltányosság alapján) döntsön el. [...] 59. cikk A Bíróság határozata csak a perben álló felekre és csak az eldöntött ügyben kötelező.”.

b) a 2007. december 13-án aláírt – és 2009. december 1-jén [hatályba lépett](#) – Lisszaboni Szerződést elfogadó kormányközi konferencia zárónyilatkozatához csatolt 17. Nyilatkozatot, mely az uniós jog elsőbbségéről a következőkre emlékeztet: „[...] az Európai Unió Bírósága állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően a Szerződések és a Szerződések alapján az Unió által elfogadott jogi aktusok az említett ítélkezési gyakorlat által megállapított feltételek szerint a tagállamok jogával szemben elsőbbséget élveznek.”.

A jogirodalomban szokásos megkülönböztetés szerint beszélhetünk az együttműködés pozitív és negatív feltételeiről.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés **pozitív feltételei**: a viszonyosság és a kettős inkrimináció követelményei.

- A **viszonyosság** az államok kötelezettségvállalása az együttműködésre. Ez történhet részlegesen (meghatározott különös bűncselekményekre nézve – részleges

viszonosság), vagy teljes körűen (meghatározott súlyú bűncselekményekre nézve – általános viszonzosság).

- A **kettős inkrimináció** annak követelménye, hogy (a megkereső és a megkeresett állam joga szerint is) büntetendő cselekmény, vagy büntethető cselekmény legyen a megkeresés alapjául szolgáló cselekmény. Előbbi esetben absztrakt, utóbbiban konkrét kettős inkriminációról beszélhetünk.
- Az Nbj. a viszonzóságot és kettős inkriminációt a bűnügyi jogsegély feltételül támasztja. [Nbj. 5. § a) pont] Az EU bü. tv. a kettős inkriminációról és a viszonzóságról a bűnügyi együttműködés Unió tagállamok közötti relációjában – mint általános feltételről – hallgat.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés akadályai az együttműködés **negatív feltételei**.

Ezek lehetnek:

- a ne bis in idem nemzetközi érvényesülése, vagy
- a bűncselekmény jellege, illetve
- nemzetközi egyezményben meghatározott együttműködést kizáró ok.

A **ne bis in idem elvéből fakadóan** kizárt az adott cselekményért már érvényesített büntetőjogi felelősség esetén, az ugyanazon cselekményért történő ismételt felelősségrevonás. Ítélt dolog (res iudicata) vonatkozásában a nemzetközi bűnügyi együttműködést előmozdítja pl., ha adott állam rendelkezik a külföldi ítélet érvényének elismeréséről.

2.2. A nemzetközi bűnügyi jogsegély

A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény a Btk-ban és a Be-ben korábban meglévő szabályozások kiszélesítésével és tartalmi módosításával külön törvényben foglalja össze a nemzetközi büntetőjogi együttműködés során rendezést igénylő kérdéseket. Ezáltal az általános gyűjtőfogalom szintjére emeli a bűnügyi jogsegély fogalmát, mely magába foglalja a jogsegély valamennyi formáját, így az eljárási jogsegélyt is. Az Nbj. célja, hogy szabályozza a büntetőügyekben más államokkal folytatott együttműködést. (Nbj. 1. §)

Az Nbj. – összhangban az Alaptörvény Q cikk (2)-(3) bekezdéseivel – rögzíti, hogy szabályait akkor kell alkalmazni, ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik. Amennyiben Magyarországnak az adott kérdést rendező nemzetközi szerződése van, úgy ezt, nem pedig az Nbj. rendelkezéseit kell alkalmazni. Ugyanakkor olyan kérdésekben, melyekre az adott nemzetközi szerződés nem tér ki, az Nbj. is alkalmazásra kerülhet.

A bűnügyi jogsegély formái: a kiadatás, a büntetőeljárás átadása, illetve átvétele, a szabadságelvonással járó büntetés vagy ilyen intézkedés végrehajtásának átvétele, illetve átengedése, a vagyonek kobzása, az elkobzás, illetve ezzel azonos hatású büntetés vagy intézkedés (ezután: vagyonek kobzása vagy elkobzás) végrehajtásának átvétele, illetve átengedése, az eljárási jogsegély, valamint a feljelentés külföldi államnál. A bűnügyi jogsegélyt a miniszter vagy a legfőbb ügyész teljesíti, illetve kéri.

Az Nbj. – mint kiegészítő törvény – eltérő rendelkezésének hiányában a Btk. és a Be. törvényt a nemzetközi bűnügyi jogsegélyforgalomban is megfelelően alkalmazni kell. Az Nbj. alkalmazását megelőzik – az adott tárgykört érintően – nemzetközi szerződéseinkben elfogadott rendelkezések, így azok is, melyek a Magyarország által kötött kétoldalú szerződésekben és egyezményekben szerepelnek.

Az alábbiakban a tansegédletben az Nbj. főbb rendelkezéseit soroljuk.

Kiadatás Magyarországról

Az Nbj. meghatározza, hogy kiadatásnak külföldi büntető eljárás lefolytatása és külföldi bíróság által kiszabott szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából van helye.

Az Nbj. rendelkezik arról, hogy mikor nem kerülhet sor kiadatásra (az abszolút kiadási tilalom esetei), illetve arról, amikor bizonyos megszorításokkal kerülhet sor kiadatásra.

Külföldi állam megkeresése kiadatás iránt

Az Nbj. 31. és köv. §§ rendelkeznek a külföldi állam kiadatás iránti megkeresésének szabályairól. Ilyen **megkeresés csak büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés büntetés, illetőleg szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása érdekében** terjeszthető elő a külföldi államnál.

Természetesen a magyar kiadatási kérelmek teljesítésének feltételeit nem a magyar jogszabályok, hanem annak az államnál a jogszabályai határozzák meg, melyhez a kiadatási kérelmet intézik. A magyar törvény azt határozhatja meg, hogy milyen célból lehet kiadatási kérelmet előterjeszteni.

A büntetőeljárás átadása

Az Nbj. 37. és köv. §§ rendelkeznek a büntetőeljárás átadása és átvétele; feljelentés külföldi államnál szabályairól. A büntetőeljárás átadására vonatkozó rendelkezések szerint: „37. § (1) A büntetőeljárás átadható, ha célszerű, hogy azt más állam hatósága folytassa le.”.

A büntetőeljárás átadásának indoka a célszerűség. A büntetőeljárás átadása a Magyarországon tartózkodó terhelttel szemben akkor célszerű, ha az eljárás vele szemben ugyan minden nehézség nélkül lefolytatható lenne, de a társadalomba való beilleszkedését jobban szolgálja, ha az állampolgársága (vagy állandó lakóhelye) államában vonják büntetőjogi felelősségre. Vagy: az átadás célszerű akkor is, ha a terhelt nem tartózkodik Magyarországon, és kiadatását nem, vagy csak igen körülményesen lehetne kieszközölni.

A büntetőeljárás átvétele

Az Nbj. a büntetőeljárás átvételéről a következőket rendeli: **„43. § Külföldi állam igazságügyi hatósága előtt folyó büntetőeljárás e hatóság megkeresésére akkor vehető át, ha a terhelt magyar állampolgár, vagy Magyarországra bevándorolt nem magyar állampolgár.**

A magyar állampolgár ellen folyó külföldi büntetőeljárás mellett az Nbj. biztosítja azt, hogy a Magyarországra bevándorolt nem magyar állampolgár elleni külföldi büntető eljárás is átvehető legyen. Ennek indoka evidens, hiszen az ide bevándorolt nem magyar állampolgárok vonatkozásában is fontos, hogy – hasonlóan a magyar állampolgárokhoz – a törvény figyelembe vegye e lehetőség biztosításával a munkájukhoz, családjukhoz stb. való kötődésüket. A legfőbb ügyész az, aki – helyzeténél fogva – a leginkább képes annak megítélésére, hogy célszerű-e a külföldi eljárás átvétele, ezért erről ő dönt.

Feljelentés külföldi államnál

Annak érdekében, hogy érdemi eljárási cselekmény történhessen azokban az ügyekben, amelyekben a külföldön lévő terhelt kiadatása nem lehetséges (pl. mert mint saját állampolgárt nem adhatják ki), vagy a büntető eljárást nem veszik át (pl. a külföldi állam a megkeresésre nem válaszol), és az eljárás a terhelt távollétében sem folytatható le, az Nbj.

megteremti annak lehetőségét, hogy feljelentés történjen a külföldi hatóságnál. Az ilyen feljelentéssel a büntető eljárás megszüntethető, ami később **nem akadályozza** annak, hogy azt – pl. ha a terhelt cselekményének büntethetőség elévülési idején belül Magyarországra jön – folytassák.

Külföldi ítélet érvényének elismerése

Az Nbj. 47. §-a szerint: „(1) A külföldi bíróság jogerős ítélete a magyar bíróság ítéletével azonos érvényű, ha az elkövetővel szemben külföldön folyamatban volt eljárás, valamint a kiszabott büntetés, illetve alkalmazott intézkedés nem ellentétes a magyar jogrenddel.”.

A külföldi ítélet belföldi érvényének hatásai a következők:

a) A külföldi ítélettel a cselekmény ún. ítélt dologgá, ügyé (res iudicata) vált, azaz ugyanazon cselekmény kapcsán a magyar hatóságok nem folytathatnak le büntetőeljárást. Méltánytalan és a jogállamisággal összeegyeztethetetlen helyzet állna elő, ha az elkövető ugyanazon cselekményért többször állna bíróság elé.

b) A külföldi ítéletben kifejezésre jut az, hogy a külföldi ítélet ugyanazon hátrányos következményekkel jár az elkövetőre, mintha az ítéletet egyébként magyar bíróság hozta volna. Ezáltal – figyelemmel az egyéb feltételekre is – a külföldön történő elítéltség alapjául szolgálhat a visszaesés megállapításának.

Külföldi bíróság által kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának átvétele

Amennyiben az elítélt hozzájárul, lényegében ugyanazon okok miatt, melyek a büntetőeljárás átvételét indokoltá teszik, nemzetközi szerződés nélkül is lehetőség van a szabadságvesztés végrehajtásának átvételére. A hazai büntetés-végrehajtási körülmények **vélhetően kedvezőbbek** az elítélt reszocializációja tekintetében. A kellő nevelő hatás érvényesítésére a törvényalkotó akkor lát esélyt, ha a szabadságvesztésből **legalább egy év még hátra van**, illetve a büntetés **határozatlan időtartamú**.

Magyar bíróság által kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának átadása

Amennyiben az elítélt hozzájárul – lényegében ugyanazon elvi megfontolásból, melyek a külföldön elítélt magyar állampolgárok, Magyarországra bevándorolt külföldi állampolgárok, valamint hontalanok szabadságvesztése végrehajtásának átvétele mellett szólnak – a Magyarországon elítélt külföldiek szabadságvesztés büntetésének a végrehajtása is átadható annak a külföldi államnak a részére, amelyik vállalja az átvett elítélt büntetésének végrehajtását. Magyar állampolgár esetében az átadásra akkor kerülhet sor, ha állandó lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye külföldön van.

Külföldi bíróság által elrendelt szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átvétele és magyar bíróság által elrendelt szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átadása

Az Nbj. a szabadságvesztés büntetés végrehajtásán kívül – az erre vonatkozó szabályok figyelembevételével – szabadságelvonással járó intézkedés átvételének és átadásának a lehetőségét is megteremti.

A vagyonekobjás vagy az elkobzás végrehajtásának átvétele

Az Nbj. szerint: „60/B. § Külföldi bíróság által kiszabott, végrehajtható vagyonekobjás, illetve elkobzás végrehajtását nemzetközi szerződés alapján, erre vonatkozó megkeresés esetén át kell venni.”.

A vagyonekobjás vagy az elkobzás végrehajtásának átadása

Az Nbj. szerint: „60/D. § (1) Magyar bíróság által jogerősen elrendelt vagyonekobjás, illetve elkobzás végrehajtása – ha azt nemzetközi szerződés lehetővé teszi – azon külföldi állam részére átadható, amelynek területén a vagyonekobjás alá tartozó vagyon vagy az elkobzás alá eső dolog található.”.

Eljárási jogsegély nyújtása külföldi hatóság részére

Az Nbj. 61.–71. §§ a bűnügyi jogsegéllyel összefüggő rendelkezései alapvetően eljárási jogsegélyben testesülnek meg, melyek leggyakrabban előforduló formáit a törvény példálózó jelleggel sorolja fel. Feltétel, hogy az eljárási jogsegély teljesítésénél a magyar büntetőeljárás szabályai szerint kell eljárni. Emellett az Nbj. biztosítja – az államok jelentős mértékben eltérő törvényi szabályozására tekintettel –, hogy az eljárási jogsegély teljesítésekor a megkereső állam kívánságait figyelembe lehessen venni.

Külföldi hatóság megkeresése eljárási jogsegély iránt

Az Nbj. szerint: „**72. § Magyar bíróság vagy ügyész által külföldi hatósághoz intézett eljárási jogsegély iránti megkeresésre e fejezet 1. Címének rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.**”.

A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről

(2002. évi LIV. törvény)

A törvény célja, hogy – a felderítés hatékonyságának növelése érdekében – szabályozza a magyar bűnüldöző szerveknek a bűnmegelőzés és a bűnüldözés során külföldi hatóságokkal folytatott együttműködését. A magyar bűnüldöző szervek: a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség bűnmegelőzési és bűnüldözési feladatot ellátó szervei, valamint törvény alapján bűnmegelőzési és bűnüldözési feladatok végzésére feljogosított, nemzetközi együttműködésre is felhatalmazott más szerv.

2.3.

A nemzetközi büntetőjog, a nemzetközi bűncselekmény

Mint fent már utaltam rá, a nemzetközi jogot gyűjtő kategóriának tekintem, nem pedig a hazai jogrendszer – a jogági elkülönülés ismerveivel bíró – elkülönült, a büntetőjog mellett, illetve „felett” álló önálló jogágnak. A nemzetközi büntetőjog gyűjtőfogalma a nemzetközi bűncselekmények jogának, illetve a nemzetközi bűnügyi együttműködések jogának.

A nemzetközi büntetőjog a legtágabb értelemben:

- a) az államok konszenzusával elfogadott

- b) nemzetközi szokásjogon, illetve nemzetközi szerződéseken – mint nemzetközi forrásokon – alapulva
- c) személyekre – a belső jog közvetítésével is – büntetőjogi felelősséget telepítő
- d) jogszabályösszesség.

A nemzetközi büntetőjog alá vonható deliktumok körének megvonásában eltérőek a jogirodalmi források. Konszenzus van abban, hogy a nemzetközi bűncselekmények körébe tartoznak pl. a háborús és népellenes bűncselekmények, az emberiség elleni bűncselekmények, az apartheid, a népirtás, az agresszió, illetve az ún. PIF bűncselekmények (lásd a Közösség Pénzügyi Érdekeinek Védelméről Szóló Egyezményt - PIF Egyezmény). Említést érdemel a Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) tevékenysége.

3.

A nemzetközi büntető bíróságok

Előre kell bocsátani, hogy a II. Világháború befejezését követő – mintegy fél évszázad során – több alkalommal került sor ún. ad hoc nemzetközi büntetőbíróság megalakítására. E bíróságok feladata egy vagy több állammal összefüggő háborús és polgárháborús időszakokban nemzetközi bűncselekményt elkövető természetes személyek felelősségének vizsgálata, illetve megállapítása volt.

Ad hoc bíróságként működtek:

- a) A nürnbergi és a tokiói Nemzetközi Katonai Törvényszékek nem nemzetközi szerződéssel lettek létrehozva.
- **A Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék** [The *International Military Tribunal at Nurnberg* (Nuremberg) – IMTN] 1945. novemberétől 1946. október 1-ig (az ítélethirdetés napja) – a legfőbb háborús bűnösök felelősségre vonása és elítélése érdekében – működött.
- **A Tokiói Nemzetközi Katonai Törvényszék** (The International Military Tribunal for the Far East – IMTFE) 1946. májusától 1948. november 12-ig (az ítélethirdetés napja) folytatta tevékenységét a távol-kelet hadszínterein elkövetett háborús bűnök ellen.

- b) **A Hágai Nemzetközi Büntető Törvényszék** (The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia – ICTY) nem nemzetközi szerződéssel lett létrehozva.
- c) **Az Arushai Nemzetközi Büntető Törvényszék** (The International Criminal Tribunal for Rwanda – ICTR) nem nemzetközi szerződéssel lett létrehozva. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa által a Ruanda területén 1994. január 1. és 1994. december 31. között elkövetett népirtásért és a nemzetközi humanitárius jog egyéb súlyos megsértéséért felelős személyek, valamint a szomszédos államok területén elkövetett népirtásért és egyéb hasonló jogsértésekért felelős ruandai állampolgárok megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Büntetőtörvényszék 1995. novemberében kezdte meg működését székhelyén Arushában (Tanzánia).
- d) **A Sierra Leone-i Speciális Bíróság** (The Special Court for Sierra Leone – SCSL) nemzetközi szerződéssel lett létrehozva. A Sierra Leone-i Különleges Bíróságot az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1315. számú határozata értelmében az ENSZ és a Sierra Leone-i kormány hozta létre Freetown-i székhellyel 2000-ben azzal a céllal, hogy bíróság elé állítsa a nemzetközi humanitárius jog súlyos megsértését, azaz háborús bűnöket és emberiség elleni bűntetteket elkövető személyeket.

A 2002. július 1-jén hatálybalépett **állandó Nemzetközi Büntetőbíróság** Statútumát (The International Criminal Court – ICC) az ENSZ tagállamok Diplomáciai Konferenciája 1998. július 17-én fogadta el. Ezzel létrehozták a legsúlyosabb nemzetközi vonatkozású (háborús és emberiség elleni bűncselekmények, a népirtás, az agresszió) delictumok elkövetői felett joghatósággal rendelkező Nemzetközi Büntetőbíróságot (ezután: NBB) hágai székhellyel.

Az NBB Statútuma a komplementaritás elvét tartja fenn, amennyiben az NBB – az egyébként joghatóságába tartozó ügyben – csak akkor jár el, ha az érintett állam nem hajlandó, vagy nem tud eljárni.

4.

Az európai uniós bűnügyi együttműködés (különös tekintettel a 2003. évi CXXX. törvényre és a Lisszaboni szerződésre)

A 2003. évi CXXX. törvény (az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről) rögzíti, hogy e törvényt a büntetőügyekben az Európai Unió tagállamaival folytatott együttműködés, valamint az európai elfogatóparancs alapján folytatott átadási eljárás során kell alkalmazni. Ha az együttműködés nemzetközi szerződésen alapul, a törvény alkalmazásának feltétele, hogy a megkeresett tagállam a nemzetközi szerződés kötelező hatályát elismerte. E törvény eltérő rendelkezésének hiányában a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényt, a Btk-t és a Be. törvényt az Unió tagállamaival e törvény alapján folytatott eljárásokban is megfelelően alkalmazni kell.

Az EU bü. tv. általános rendelkezéseiben megfogalmazott gondolatok arról árulkodnak, hogy (természetesen) uniós büntetőjog hiányában is érdekelték az európai (közösség) államai abban, hogy megóvják állampolgáraikat az – elsősorban határokon átnyúló – bűnözéssel szemben.

Eleddig azonban koherens Uniós büntetőpolitikáról nem beszélhetünk. Mégis melyek azok főbb társadalmi jelenségek, illetve igények, amelyek az egyre elmélyültebb együttműködés irányába készítetik a közösség tagállamait?

a) Megjelentek a belső jogokban korábban nem védett jogi tárgyak elleni támadások. Kialakultak azok a – szupranacionális – értékek, melyek megóvása kiemelt fontosságúvá válik. Így pl. védelem alá esnek Európa pénzügyi érdekei, jelentős érdek fűződik a közösségi csalással szembeni-, valamint a vesztegetés (korrupció) elleni fellépéshez.

b) Az utóbbi évtizedek országhatárokon átnyúló (nemzetközi) bűnözésében alapvető „minőségi” változás ment végbe.

c) Szükség van a bűnügyekben történő államok közötti korábban meglévő kapcsolatokat minőségének magasabb szintre emelésére.

Tekintsük át vázlatosan – a témakör szempontjából – az utóbbi évtizedek főbb európai folyamatait, melyek elvezettek az alcímben jelzett törvény, illetve a Reform Szerződés megalkotásáig.

1992. február 7-én Maastrichtban aláírták a SZERZŐDÉS AZ EURÓPAI UNIÓRÓL címet viselő okmányt. Az ún. **Maastrichti Szerződés** (ezután: MSZ) által kialakított ún. pilléres szerkezetben kapott helyet a bel- és igazságügyi együttműködés.

Az 1997. október 2-án kelt **Amszterdami Szerződés** (ezután: ASZ) az Európai Unióról Szóló Szerződés, az európai közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról 11. pontja szerint a VI. címnek megváltozott tartalmát jelző új elnevezése: „A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó rendelkezések”.

Az ASZ nívumai közül – szempontunkból – azt emelem ki, hogy:

- megjelenik a tagállami **büntetőjogi szabályozás közelítésének**, illetve a jelzett bűncselekményi körben a **szabályozási minimumok – tényállási elemek és büntetési tételek vonatkozásában történő – meghatározásának igénye;**

- megjelenik a kerethatározat (framework decision), amennyiben: a Tanács bármely tagállam vagy a Bizottság kezdeményezésére egyhangúlag eljárva kerethatározatokat fogadhat el a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése céljából.

A 2001. február 26-án kelt Nizzai Szerződés (ezután: NSZ) az Európai Unióról Szóló Szerződés, az európai közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról 31. cikke szerint a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó közös fellépés magába foglalja. Pl. az együttműködés megkönnyítését és meggyorsítását a tagállamok hatáskörrel rendelkező minisztériumai és igazságügyi vagy annak megfelelő hatóságai között.

1999. októberében a bel- és igazságügyi együttműködéssel foglalkozó, Tampereben tartott rendkívüli Európai Tanács ülésen megfogalmazást nyert a szabadság, biztonság és jog térségének koncepciója. Az ún. **Tamperei Program** rámutat, hogy nem lehet sikeres a legális migrációval összefüggő politika, ha nem fektetnek kellő súlyt az illegális migráció elleni fellépésre. Az ASZ által meghatározott ötéves (1999 – 2004. május 1.) időkeretben, 1999-től kezdődően biztosította a végrehajtandó feladatok ütemezését.

Az Európai Tanács 2004. novemberében Hágában tartott ülése elfogadta az ún. **Hágai Programot**, melynek célja a 2004 – 2009-es időközben a Tamperei Program folytatása. Európa társadalma öregszik. A Lisszaboni szerződés stratégiai céljai között szereplő tudásalapú gazdaság fejlődésének előmozdításában a legális migráció jelentősége kiemelkedő.

A **Stockholmi program** egy ütemterv az Unió által 2010 – 2014 között végzett munkához, meghatározva a jog érvényesülésén, a szabadságon és a biztonságon alapuló térségre vonatkozó prioritásokat. A program célja – a tamperei és a hágai programnak az

eredményeire, mint előzményekre építve –, hogy szembenézzen a jövőbeli kihívásokkal és a polgárok érdekeit és szükségleteit középpontba helyező intézkedésekkel tovább erősítse a jog érvényesülését, a szabadságon és a biztonságon alapuló térséget.

A 2007. december 13-án Lisszabonban aláírt és 2009. december 1-jén életbe lépett Lisszaboni Szerződés (ezután: Reform Szerződés) által bevezetett módosításokat tartalmazó az Európai Unióról szóló szerződés (ezután: EUSz) és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSz) megszüntette a hárompilléres szerkezetet. Ezzel lezárult az a folyamat, mely az 1992-től (az MSZ-től) kialakított és rendszeresen reformált pilléres szerkezettel volt jellemezhető.

A Reform Szerződés tárgyunk szempontjából kiemelendő elemeit áttekintve látjuk, hogy az EUMSz 1. Címe az unió hatásköreinek típusai és területei 2. cikk (1) bekezdésében rögzíti, hogy: **„Ha egy meghatározott területen a Szerződések kizárólagos hatáskört ruháznak az Unióra, e területen kizárólag az Unió alkothat és fogadhat el kötelező erejű jogi aktust, a tagállamok pedig csak annyiban, amennyiben őket az Unió erre felhatalmazza, vagy ha annak célja az Unió által elfogadott jogi aktusok végrehajtása.”.**

A büntetőjog – jelenleg – nem az a „meghatározott terület”, melyre nézve Szerződések kizárólagos hatáskört ruháznának az Unióra. A tárgykörben zajló európai folyamatokkal, a legkevésbé látom annak jeleit, hogy belátható időn belül körvonalazódik valamilyen egységes Unós büntetőjog. Erről a tagállamok – ezidáig nem mutatkozó – konszenzusos politikai akarata dönthetne. Hazánkban – jelenleg – monografikus szinten folyik az információs asszimetriából fakadó jövőbelátás, ami viszont nem e tansegédlet feladata. E kitűnő írások víziói a sollen világába visznek át bennünket.

Az Európai Unió Működéséről szóló szerződés 83. cikke szerint: „(1) Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben **szabályozási minimumokat** állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében [...]”.

E bűncselekményi területek a következők:

- **terrorizmus,**
- **emberkereskedelem és**
- **a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása,**
- **tiltott kábítószer-kereskedelem,**
- **tiltott fegyverkereskedelem,**

- **pénzmosás,**
- **korrupció,**
- **pénz és egyéb fizetőeszközök hamisítása,**
- **számítógépes bűnözés és**
- **szervezett bűnözés.**

A bűnözés alakulásának függvényében a Tanács határozatban egyéb bűncselekményi területekről állapíthatja meg, hogy azok megfelelnek az előbbi feltételeknek.

Az ún. „jogharmonizációról” a jelenlegi helyzetet értékelve kimondható:

- a tagállami büntetőjogok számára több Btk-beli tényállás tartalmi összetevőit kerethatározatok állapítják meg;
- elvi élel leszögezhető: a büntetőjogi szuverenitás valamennyi tagállam számára adott!!!
- gyakorlati nézőpontból a szabályozási minimumok meghatározása egyértelműen a büntetőjogok egyes szabályainak egymáshoz közelítésének előmozdítását – de nem a büntetőjogok egyesítését – idézi elő!!!

Az iménti értelemben vett „jogharmonizáció” lehetőséget nyújt a büntetőjogok közötti alapvető eltérések kiküszöbölésére, de egységes tagállami szabályozást (európai büntető törvénykönyvet) az anyagi jog területén ez nem jelent!!!

Az iménti mondatban írtak példaként látott napvilágot a 2012. évi CLIII. törvény. Az EU bü. tv. hatókörébe tartozik:

- a közösség tagállamaival való büntetőügyekben folytatott együttműködés, illetve
- az európai elfogatóparancs alapján folytatott átadási eljárás. (EU bü. tv. 1. §)

Az EU bü. tv. alkalmazásának **kogens feltételei:**

- Nemzetközi szerződésen alapuló együttműködés esetén az Eu-Nbj. csak akkor alkalmazható, ha a végrehajtó tagállam a nemzetközi szerződés kötelező hatályát elismerte. (EU bü. tv.1. §)
- A tagállamokkal e törvény alapján folytatott eljárásokban a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényt (Nbj.), a Büntető Törvénykönyvről szóló törvényt és a büntetőeljárásról szóló törvényt az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. (EU bü. tv. 2. §)

Kizárja az eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítését és előterjesztését, ha az csorbítja Magyarország felségjogait, veszélyezteti biztonságát, sérti közrendjét.

Az EU bü. tv. rendelkezései alapján az **államközi kapcsolatokat felváltják az igazságügyi hatóságok közötti kapcsolatok**. Ezt fejezi ki a 36. § (1) bekezdése, ami szerint: „**Ha e törvény vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, valamely tagállammal büntetőügyben folytatott együttműködés során az eljárási jogsegély iránti megkeresés előterjesztésére a büntetőeljárás megindítását követően a magyar igazságügyi hatóság közvetlenül jogosult.**”.

Úgy a korábbi, mint a hatályos EU bü. tv. reform értékű jelentőségét – alapvetően – **az államközi kapcsolatnak az igazságügyi hatóságok közötti kapcsolatokkal történő felváltásában** látjuk. Meg kell említeni, hogy az Eu. bü. tv. ötödik része rendelkezik az Europolról és az Eurojustról.

II. Rész

1.

Az európai elfogatóparancs

A büntetőeljárásnak a Be. 73. § (1) bekezdése alapján nem akadály, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, azonban ez nem jelenti azt, hogy a bíróságnak, az ügyésznek, illetve a nyomozó hatóságnak ne kellene intézkednie a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránt. A hatóság számára törvényi kötelezettség az, hogy állapítsa meg a keresett személy lakóhelyét, illetve tartózkodási helyét, ha szükséges, rendeljen el körözést, és a törvényben meghatározott esetekben adjon ki elfogatóparancsot. Amennyiben a lakóhely megállapítása, illetve a személykörözés nem vezet eredményre, az eljáró hatóság tekintheti úgy, hogy a terhelt akár külföldön is tartózkodhat. Az európai elfogatóparancs jelentheti a segítséget a magyar hatóság számára, amennyiben a keresett személy az Európai Unióban tartózkodik. Magát az intézményt az Európai Unió Tanácsa hívta életre a 2002/584/IB tanácsi kerethatározattal.

A kerethatározat alapján az európai elfogatóparancs egy tagállamban kibocsátott igazságügyi hatósági határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása végett a keresett személyt elfogja és átadja.

A kerethatározat jelentősége:

- A korábbi hosszadalmas eljárás helyett rövidebb határidőket ír elő.

- Amennyiben a keresett személy beleegyezik átadásába, az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló végleges határozatot a beleegyezést követő 10 napon belül kell meghozni.
- Egyéb esetekben az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló végleges határozatot a keresett személy elfogását követő 60 napon belül kell meghozni, amely meghosszabbítható 30 nappal.
- Az EU tagállamok **lemondanak a kettős büntethetőség feltételének alkalmazásáról harminckét bűncselekmény vonatkozásában**, amennyiben a kibocsátó tagállam joga szerint a kibocsátó tagállamban a büntetési tétel felső határa legalább háromévi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés.

A kategorizált bűncselekmények:

- bűnszervezetben való részvétel,
- terrorizmus,
- emberkereskedelem,
- gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia,
- kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme,
- fegyverek, lőszeres és robbanóanyagok tiltott kereskedelme,
- korrupció,
- csalással kapcsolatos bűncselekmények, ideértve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló 1995. július 26-i egyezmény értelmében az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalásokat is,
- bűncselekményekből származó jövedelmek tisztára mosása,
- pénzhamisítás, ideértve az euró hamisítását is,
- számítógépes bűnözés,
- környezettel kapcsolatos bűncselekmények, ideértve a veszélyeztetett állatfajok, valamint a veszélyeztetett növényfajok és növényfajták tiltott kereskedelmét is,
- segítségnyújtás jogellenes beutazáshoz és tartózkodáshoz,
- szándékos emberölés, súlyos testi sértés,
- emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme,
- emberrablás, személyi szabadságtól való jogellenes megfosztás és túszejtés,
- rasszizmus és idegengyűlölet,
- szervezett lopás vagy fegyveres rablás,
- kulturális javak – ideértve a régiségeket és műtárgyakat is – tiltott kereskedelme,
- csalás,

- zsarolás és védelmi pénz szedése,
 - termékhamisítás és iparjogvédelmi jog megsértése,
 - hivatalos okmányok hamisítása és azzal való kereskedés,
 - fizetőeszközök hamisítása,
 - hormontartalmú anyagok és más növekedésserkentők tiltott kereskedelme,
 - nukleáris és radioaktív anyagok tiltott kereskedelme,
 - lopott gépjárművek kereskedelme,
 - erőszakos közösülés,
 - gyújtogatás,
 - a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága alá tartozó bűncselekmények,
 - repülőgép/hajó hatalomba kerítése,
 - szabotázs.
- **A fel nem sorolt bűncselekmények esetében az átadás feltételül szabható, hogy azok a cselekmények, amelyek miatt az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a végrehajtó tagállam joga szerint – tényállási elemeiktől és minősítésüktől függetlenül – bűncselekménynek minősüljenek.**
 - Újdonsága a kerethatározatnak, hogy bizonyos kivételektől eltekintve **lehetővé teszi a saját állampolgárok átadását is.**

A magyar szabályozás

Magyarország a kerethatározatban foglaltakat 2003-ban ratifikálta (Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2003. évi CXXX. törvény), majd – mint arra már az I. részben utalás történt – 2012-ben új törvény lépett a korábbi helyébe a 2012. évi CLXXX. törvény (az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről) az Eu. bü. tv.

Az európai elfogatóparancs esetében megszűnt a korábban jellemző közigazgatási és politikai döntési szint, így azt alapvetően **a tagállamok igazságügyi hatóságai közötti eljárás jellemzi.** Hazánkban végrehajtó igazságügyi hatóságként **kizárólag a Fővárosi Törvényszék jár el egyesbíróként,** és miután a Magyarország élt a központi hatóság részvétele közbeiktatásának lehetőségével, **a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium is szerepet vállal benne,** azonban feladata az európai elfogatóparancsok továbbítására, illetve fogadására, valamint az ezekkel kapcsolatos hivatalos levelezésre szorítkozik.

A törvény értelmében a Fővárosi Törvényszék csak a következő esetekben tagadja meg az európai elfogatóparancs végrehajtását:

- a keresett személy gyermekkor miatt nem büntethető,
- az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló (a törvény 1. számú mellékletében felsorolt) kategorizált cselekmény a magyar törvény szerint nem bűncselekmény, amennyiben az európai elfogatóparancsot kibocsátó igazságügyi hatóság államának joga szerint a büntetési tétel felső határa nem éri el a háromévi szabadságvesztést, illetve szabadságelvonással járó intézkedést,
- a törvény 1. számú mellékletében fel nem sorolt bűncselekményfajta esetében, ha a cselekmény a magyar törvény szerint nem bűncselekmény,
- a magyar törvény szerint a büntethetőség vagy a büntetés elévült, feltéve, hogy az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény magyar joghatóság alá tartozik,
- egy tagállamban a keresett személy ellen az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt már olyan határozatot hoztak, amely a büntetőeljárás megindításának akadályát képezi, vagy amely alapján a büntetést már végrehajtották, annak végrehajtása folyamatban van, vagy a jogerős ítéletet hozó tagállam joga szerint az nem hajtható végre,
- a keresett személyt egy harmadik államban ugyanazon cselekmény miatt jogerősen felmentették vagy jogerősen elítélték, feltéve, hogy a büntetést már végrehajtották, annak végrehajtása folyamatban van, vagy a jogerős ítéletet hozó állam joga szerint az nem hajtható végre,
- az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt a keresett személy ellen Magyarország területén büntetőeljárás van folyamatban,
- a magyarországi bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény miatt a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást, illetve az eljárást megszüntette,
- az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény magyar joghatóság alá tartozik, és a bűncselekményre a magyar törvény szerint közkegyelem terjed ki,
- a törvényben megfogalmazott kivételeket leszámítva, ha az európai elfogatóparancsot olyan határozat végrehajtása céljából bocsátották ki, amelyet a keresett személy távollétében hoztak.

Az európai elfogatóparancs újdonsága, hogy **a saját állampolgár átadását is lehetővé, pontosabban kötelezővé teszi** bizonyos feltételek esetén, azonban a magyarországi lakóhely korlátot jelenthet. Amennyiben az európai elfogatóparancsot büntetőeljárás lefolytatása céljából bocsátották ki, és a keresett személy olyan magyar állampolgár, aki Magyarország területén lakóhellyel rendelkezik, csak akkor adható át, ha a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság megfelelő jogi garanciát nyújt arra, hogy szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés jogerős kiszabása esetén a keresett személyt kérelmére a büntetés vagy az intézkedés végrehajtására visszazállítják Magyarország területére. A másik eset, amikor az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki, és a keresett személy olyan magyar állampolgár, aki Magyarország területén lakóhellyel rendelkezik. Ekkor a Fővárosi Törvényszék az európai elfogatóparancs végrehajtását megtagadja, és – ha az előzetes adatok alapján nem áll fenn a végrehajtás átvételének egyetlen megtagadási oka sem – elrendeli a keresett személy ideiglenes végrehajtási letartóztatását. Az erről szóló határozatát haladéktalanul megküldi a közigazgatási és igazságügyi miniszternek, aki kezdeményezi a tagállamnál az elítélt szabadságvesztés büntetése vagy szabadságelvonással járó intézkedése végrehajtásának átvételét. Mindkét rendelkezés a terhelt reintegrációs lehetőségeit veszi figyelembe, **a cél az, hogy a kiszabott büntetés végrehajtása lehetőleg abban az államban történjen meg, ahol az elítélt a legnagyobb valószínűséggel lesz képes a társadalomba visszailleszkedni.**

Az európai elfogatóparancs végrehajtása

Amennyiben Magyarország területén **olyan személyt fogtak el, akivel szemben európai elfogatóparancsot bocsátottak ki**, illetve ha ellene valamely uniós tagállam nemzetközi körözést rendelt el, legfeljebb 72 órára **őrizetbe veszik, és a Fővárosi Törvényszék elé állítják**. A Fővárosi Törvényszék tárgyalást tart, amelyen a keresett személyt meghallgatja (különösen személyazonosságára, állampolgárságára vonatkozó, és – ha erre nyilatkozni kíván – az átadás feltételeit befolyásoló körülményekre), tájékoztatja az egyszerűsített átadási eljárás lehetőségéről és annak jogkövetkezményeiről. A bíróság felhívja az elfogott személy figyelmét arra is, hogy a törvényszéknek nem feladata a nem bűnösség vagy a bűnösség megállapítása, mert a bíróság csak az átadási feltételek meglétét, vagy azok hiányát állapítja meg. A törvényszék tájékoztatja a keresett személyt az egyszerűsített átadási eljárás lehetőségéről és annak jogkövetkezményeiről, ha pedig a keresett személy nem kíván

élni az egyszerűsített átadási eljárás lehetőségével, és a bíróság megállapítja, hogy nem áll fenn megtagadási ok, elrendeli az ideiglenes átadási letartóztatását, és az erről szóló határozatot haladéktalanul megküldi a közigazgatási és igazságügyi miniszternek.

Amennyiben egyszerűsített átadásra kerülhet sor, az őrizetbe vételt az előzetes letartóztatás válthatja fel, amikor is a Fővárosi Törvényszék elrendeli a keresett személy átadási letartóztatását és átadását. **Ezt akkor teheti a bíróság, amennyiben fennállnak az európai elfogatóparancs végrehajtásának és az átadásnak a feltételei, továbbá a keresett személy – a megfelelő figyelmeztetést követően – az átadásába beleegyezik.**

Ha a keresett személy az átadásába nem egyezik bele, az ideiglenes átadási letartóztatás elrendeléséről a közigazgatási és igazságügyi miniszter értesíti a tagállami igazságügyi hatóságot az európai elfogatóparancs haladéktalan megküldése érdekében. Az európai elfogatóparancsot a közigazgatási és igazságügyi miniszter fogadja, és azt haladéktalanul megküldi a Fővárosi Törvényszéknek. Ezt tárgyalás követi, amennyiben az európai elfogatóparancs végrehajtásának és az átadásnak a feltételei fennállnak, a Fővárosi Törvényszék elrendeli a keresett személy átadási letartóztatását és átadását. Ha a Fővárosi Törvényszék az európai elfogatóparancs végrehajtását megtagadja, a megtagadás okáról a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságot a közigazgatási és igazságügyi miniszter a megtagadásról rendelkező jogerős határozat alapján tájékoztatja. Az ideiglenes átadási letartóztatást megszüntetik, ha annak elrendelésétől számított negyven napon belül az európai elfogatóparancs nem érkezik meg, egyébként a letartóztatás a keresett személy átadásáig tart.

Az európai elfogatóparancs végrehajtásáról és az átadásról szóló jogerős határozatot a bíróság a beleegyezés kinyilvánítását követő tíz napon belül hozza meg, amennyiben a keresett személy beleegyezik az átadásába, ha nem egyezik bele, akkor hatvan belül. Szükség esetén a határidő meghosszabbítható 30 nappal. Amennyiben a meghosszabbított határidő sem elegendő, a közigazgatási és igazságügyi miniszternek tájékoztatnia kell erről az Eurojustot.

Az átadásról a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ gondoskodik, felveszi a kapcsolatot a keresett személy kiadását kérő állam szerveivel. Amennyiben az átadás egy szomszédos államnak történik, általában a területileg érintett közúti határátkelőhelyen történik, más országok esetén pedig a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren. A keresett személyt legkésőbb az európai elfogatóparancs végrehajtásáról és az átadásról szóló határozat jogerőre emelkedésétől számított tíz napon belül átadják a kibocsátó tagállam illetékes hatóságának, amely határidő elháríthatatlan akadály esetén meghosszabbítható, oly módon, hogy a bíróság új tíz napos határidőt tűz ki. Ezen felül az átadás csak különös méltánylást érdemlő emberiségi okokból (pl. élet, testi épség, egészség

veszélyeztetése) halasztható el. Ebben az esetben a Fővárosi Törvényszék értesíti a kibocsátó igazságügyi hatóságot a halasztásról, illetve annak okáról, és az átadásra új időpontot tűz ki, de az átadásra ekkor is 10 nap áll rendelkezésre.

Az európai elfogatóparancs kibocsátása

Hazánkban **az európai elfogatóparancsot a bíróság bocsátja ki.** A vádirat benyújtása előtt a nyomozási bíró, amennyiben jogerősen kiszabott szabadságvesztést kell végrehajtani, a büntetés-végrehajtási bíró dönt róla. **A bíróság az európai elfogatóparancsot a terhelt bejelentett lakóhelye, illetve bejelentett tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságnak és a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központnak küldi meg.** Amennyiben a terhelt sem bejelentett lakóhellyel, sem bejelentett tartózkodási hellyel nem rendelkezik, a kibocsátó bíróság székhelye szerinti rendőrkapitányságnak küldi meg. Az európai elfogatóparancs olyan cselekmények esetén bocsátható ki, amelyeknél a Btk. szerint a büntetési tétel felső határa legalább egyévi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés. Ha a szabadságvesztést kiszabó vagy a szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó határozatot már meghozták, az európai elfogatóparancs csak akkor bocsátható ki, ha a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés tartama legalább négy hónap. Az európai elfogatóparancsot lefordítják a végrehajtó tagállam hivatalos nyelvére vagy hivatalos nyelveinek egyikére. Az európai elfogatóparancsot a bíróság a terhelt elfogásáról szóló értesítés kézhezvételét követően haladéktalanul a közigazgatási és igazságügyi miniszternek küldi meg továbbítás céljából. A specialitás szabálya miatt főszabály szerint az átadott személlyel szemben az átadása előtt elkövetett, az átadásának alapjául szolgáló bűncselekménytől különböző egyéb bűncselekmény miatt nem indítható büntetőeljárás, nem ítélhető el, és egyéb módon sem fosztható meg szabadságától.

2.

Egyéb büntető eljárásjogi aspektusú együttműködések és irányok az Európai Unióban

2.1. A tanúvédelem

Több tényező is szerepet játszott abban, hogy a tanúk büntetőeljárás szerepe az érdeklődés középpontjába került Európában, és az Európai Unióban is. A főbb okok:

- a szervezett bűnözés és a terrorista csoportok keretében elkövetett bűncselekmények számának lényeges növekedése,
- a határokon átnyúló bűnözés arányának növekedése,
- a kábítószer-kereskedelem térhódítása,
- a zárt kisebbségi csoportokon és a családon belül elkövetett bűncselekmények számának emelkedése.

Felismerték, hogy a bűncselekményt elkövetők büntetőjogi felelősségének megállapításában kulcsszerep jut a tanúknak, amely elkerülhetetlenül konfliktust idéz elő a terhelték és a rájuk terhelő adatokat szolgáltatók között.

Az együttműködés lehetőségei:

- A veszélyben lévő tanúnak külföldön kell lakóhelyet biztosítani.
- A büntetőeljárásban a hatóságoknak külföldi tanú vallomására van szüksége.
- A tagállamoknak arra kell törekedni, hogy a védelemben részesített tanú, valamint a terhelt és a védő jogai lehetőleg egyensúlyban legyenek egymással, és a tisztességes eljárás elve se sérüljön, amennyiben anonim tanú vesz részt a büntetőeljárásban.

2.2. A közvetítői eljárás

A sértetti jogok egységesítésének következményének tekinthető, hogy az Európai Unió tagállamaiban 2006-ig bevezették a büntetőeljárásban alkalmazható közvetítői eljárást. A kötelezettség teljesült, a tagállamok biztosítják, hogy a sértett és az elkövető között az ilyen közvetítés útján létrejött megállapodást a büntető eljárásban figyelembe lehessen venni.

Néhány jellemző:

- Az Európai Unióban általában a személy elleni erőszakos és a vagyon elleni bűncselekményeknél van lehetőség közvetítői eljárásra.

- A kizárás részben a bűncselekmények súlyára, részben a bűncselekmények nevesítésével történik (pl. Ausztriában az emberölés, Németországban és Belgiumban a kábítószer-bűncselekmények esetén nem megengedett a mediáció).
- A büntető igazságszolgáltatási rendszerek általában lehetővé teszik a fiatal- és felnőttkorúak ügyeiben egyaránt a közvetítői eljárást.
- Követelmény, hogy a mediáció eredményeként létrejött egyezség legyen önkéntes, ésszerű és arányos.

2.3. A terhelti jogok közelítése

Az Európai Unió arra törekszik, hogy a terhelti jogoknál megszabja a minimumszabályokat.

A szabályozással érintett kör:

- a gyanúsított tájékoztatása a jogairól,
- tájékoztatás letartóztatáskor,
- tájékoztatás a vádról,
- iratbetekintési jog,
- védelemhez való jog,
- anyanyelv használatának joga,
- speciális helyzetben lévő terhelt garanciális jogai,
- kommunikációhoz való jog,
- konzuli képviselőhöz való jog
- ártatlanság vélelme.

2.4. Az áldozatvédelem

Az Európai Unió a következő célokat határozta meg az áldozatvédelem kapcsán:

- áldozattá válás megelőzése,
- áldozatsegítés,
- áldozatok helyének biztosítása a büntetőeljárásban,
- kárenyhítés,
- a bűncselekmények áldozatainak megfelelő tájékoztatásban, támogatásban és védelemben részesítése.

Az alábbiakat is biztosítani kell:

- a sértettek egyéni méltósága,
- csak a szükséges mértékben való kihallgatása,
- megfelelő tájékoztatás,
- értesítést kapjanak a büntetőeljárás alatt álló, illetve elítélt személy szabadon bocsátásakor,
- kommunikációs nehézségei lecsökkenjenek,
- magánfél esetén a térítésmentesség,
- költségeik megtérítése,
- családtagjai, ha szükséges, védelemben részesüljenek,
- a sértettek és az elkövetők közötti találkozás a bíróság épületében elkerülhető legyen, kivéve ha ezt a büntetőeljárás megköveteli,
- különösen a legveszélyeztetettebb sértettek védelemben részesüljenek,
- a büntetőeljárás keretein és ésszerű határidőn belül határozatot kapjanak az elkövető általi kártérítés tárgyában,
- azon sértettek, akik ellen a bűncselekményt a lakóhelyüktől eltérő tagállamban követték el, feljelentést tehessenek a lakóhelyük szerinti állam hatáskörrel rendelkező hatóságainál.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barabás A. Tünde*: Börtön helyett egyezség? KJK-KERSZOV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004
- Blaskó Béla*: Magyar Büntetőjog Általános Rész. Rejtjel Kiadó, 2013
- Görgényi Iлона*: Kárjótétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006
- Katona Tibor*: Elemzés az elfogatóparancsról. Bűnügyi Szemle, 2009/4. szám. 55-59. o.
- Kenéz Andrea*: A megerősített harmadik pillér – Az európai elfogatóparancsról. Ügyvédek Lapja, XLVI. évfolyam, 3. szám, 2007 Szeptember. 27-30. o.
- Kondorosi Ferenc-Ligeti Katalin* (Szerk.): Az Európai büntetőjog kézikönyve. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008
- Ligeti Katalin*: Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban. KJK – Kerszöv, Budapest, 2004
- Marton Géza*: A nemzetközi jog jogiságának kérdésehez. utánközlésben – Miskolci Jogi Szemle 4. évfolyam 2009. 1. szám; [megjelent: Különlenyomat az Ügyvédek Lapjából, Budapest, 1916., „Globus” Pénzügyintézetek Műintézete és Kiadóvállalat Részvénytársaság.]
- Molnár Gábor*: A nemzetközi büntetőjog. In: Büntetőjog Általános Rész (szerk.: Busch Béla), hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2009
- M. Nyitrai Péter*: Bevezetés a nemzetközi büntetőjogba. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2009
- Nyitrai Péter*: Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában. KJK – Kerszöv, Budapest, 2002.
- Raisz Anikó*: Keresztútzben az európai elfogatóparancs – avagy emberi jogi aggályok az Alkotmánybíróság határozata kapcsán. Jogtudományi Közlöny, LXIII. évfolyam, 7-8. szám, 2008. július-augusztus. 387-393. o.